

ПРАБЛЕМЫ ВЫЗНАЧЭННЯ ПРЫЯРЫТЭТАЎ МІГРАЦЫЙНАЙ ПАЛІТЫКІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

ІРЫНА ВАШКО

Анацыя: У артыкуле разгледжаны праблемы вызначэння прыярытэтаў міграцыйнай палітыкі Беларусі. Вылучаны групы ключавых праблем, якія патрабуюць вырашэння. Аргументуецца неабходнасць вызначэння стратэгічных прыярытэтаў пры распрацоўцы міграцыйнай палітыкі Беларусі.

Ключавыя словы: міграцыя, праблемы міграцыі, міграцыйная палітыка.

TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF LABOUR MIGRATION IN THE REPUBLIC OF BELARUS

Abstract: The study analyses problematic aspects in the determination of the migration policy priorities of Belarus identified at the current stage of economic development. Groups of key issues requiring solutions are defined. The necessity of identifying strategic priorities in the development of migration policy of Belarus is reasoned.

Keywords: Migration, Problems of Migration, Migration Policy.

Ва ўмовах глабалізацыі, змянення ўздзеяння знешніх і ўнутраных палітычных, эканамічных, сацыяльных, культурных фактараў стратэгічнае вызначэнне мэтаў у развіцці краін з'яўляецца асновай вызначэння стратэгіі і фарміравання нацыянальнай міграцыйнай палітыкі.

У выніку праведзенага аналізу дзяржаўнага рэгулявання міграцыі ў Рэспубліцы Беларусь і асноватворных праграмных дакументаў, якія вызначаюць развіццё краіны, можна вылучыць наступныя групы ключавых праблем, якія патрабуюць вырашэння:

1) абумоўлення патрэбамі сацыяльна-эканамічнага развіцця краіны, якія адлюстраваны ў праграмных дакументах (Праграма сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2016–2020 гг.; Нацыянальная стратэгія ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2030 г.);

2) звязаныя з дэмаграфічнымі тэндэнцыямі;

3) абумоўленыя ўздзеяннем эканамічнага крызісу і павелічэннем прапановы працоўных рэсурсаў на рынку працы Беларусі;

3) абумоўленыя тэндэнцыямі ў фарміраванні кірункаў міграцыйных плыняў;

4) вызначаныя ўздзеяннем глабалізацыйных працэсаў, рэгіянальным узаемадзеяннем дзяржаў;

5) выяўленыя ў выніку аналізу распрацоўкі і вынікаў рэалізацыі міграцыйнай палітыкі краіны.

Ключавым прыярытэтам, які з'яўляецца базісам фарміравання дзяржаўнай стратэгічнай палітыкі ў галіне міграцыі, з'яўляецца скіраванасць на інавацыйнае развіццё нацыянальнай сацыяльна арыентаванай эканомікі, зыходзячы з неабходнасці забеспячэння рэсурсамі рынку працы краіны. Гэта прадугледжвае захаванне наяўнага працоўнага патэнцыялу і яго развіццё, у тым ліку, пры неабходнасці, за кошт прыцягнення працоўных мігрантаў. Пабудова рынкавай эканомікі абумоўлівае неабходнасць актывізацыі бізнэс-сувязяў, прыцягнення патэнцыйных інвестараў у краіну, стварэння ўмоў для іх дзейнасці ў краіне.

Працоўная міграцыя аказвае сістэмнае ўздзеянне на краіны-донары і краіны-рэцыпіенты, як адмоўнае, так і станоўчае.

Асноўнымі фактарамі, якія прыцягваюць працоўных мігрантаў з Беларусі ў замежныя краіны, з'яўляюцца:

- спецыфіка сацыяльна-эканамічных сітуацый у Беларусі і краінах, якія прымаюць мігрантаў (уздзеянне эканамічнага крызісу, адрозненні ў ВУП на душу насельніцтва, ва ўзроўнях аплаты працы);

- геаграфічнае становішча, сацыяльна-культурныя сувязі;

- сітуацыя на рынках працы краін, якія прымаюць мігрантаў (пыт на працоўныя рэсурсы ў шэрагу сектараў эканомікі);
- наяўнасць міграцыйных сетак;
- развіццё прававых рамачных умоў, якія рэгулююць узаемаадносіны краін;
- міграцыйная палітыка краін, якія прымаюць мігрантаў.

Адмоўныя дэмаграфічныя тэндэнцыі, адзначаныя ў Беларусі: старэнне насельніцтва, зніжэнне яго колькасці, незабеспячэнне ўзнаўлення працоўных рэсурсаў, уплыў міграцыйных працэсаў – ставяць задачу прыняцця ключавых прыярытэтаў у стратэгіі міграцыйнай палітыкі.

Неабходным з'яўляецца прыняцце стратэгічнага рашэння аб палітыцы рэгулявання пlynняў працоўных мігрантаў. Пры гэтым неабходна ўлічваць досвед тых краін, якія ўжывалі розныя варыянты міграцыйнай палітыкі, і магчымыя вынікі (Kemnitz, Vashko, 2016).

Колькасць замежных работнікаў у Рэспубліцы Беларусь у папярэднія гады была нязначная, але яна ўзрасла за кошт прытоку ўкраінскіх працоўных мігрантаў. У той жа час міграцыйная прывабнасць Беларусі павысілася для кітайскіх працоўных мігрантаў за кошт фарміравання спрыяльнага інвестыцыйнага клімату ў краіне і планаванай рэалізацыі шэрагу кітайскіх інвестыцыйных праектаў. Паводле дадзеных Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, у 2016 г. асноўную колькасць замежнікаў, якія ўехалі ў Беларусь на працу, склалі грамадзяне Кітая (7459 чалавек), Украіны (6348 чалавек), Узбекістана (612 чалавек). Пераважная большасць працоўных-імігрантаў прыбыла ў Беларусь па рабочых спецыяльнасцях (9914 чалавек) (Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, 2017).

Вынікі праведзенага аўтарам аналізу дазваляюць зрабіць выснову пра тое, што суседства з ЕС з'яўляецца прычынай захавання транзітнай міграцыі, у якую ўваходзяць нелегальныя плыні (Вашко, 2014: 75). Міністэрствам унутраных спраў Рэспублікі Беларусь у 2016 годзе выяўлена 15 арганізаваных груп незаконных мігрантаў агульнай колькасцю 69 чалавек, раскрыта 69 злачынстваў, звязаных з арганізацыяй незаконнай міграцыі (у 2015 г. – 49), па якіх папярэдняе расследаванне скончана ў 2016 годзе (Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь, 2017). Больш высокі ўзровень сацыяльна-эканамічнага развіцця шэрагу суседніх краін абумоўлівае значны адток працоўных рэсурсаў з Беларусі. З вынікаў даследавання Цэнтра міграцыйнай палітыкі Інстытута еўрапейскага ўніверсітэта можна ацаніць агульную колькасць ураджэнцаў Беларусі, якія знаходзяцца за мяжой. Згодна са звесткамі даследавання, у ЕС пражывае 285 157 чалавек (у тым ліку ў

Польшчы – 8,1 %, у Латвіі – 4,2 %, у Літве – 4,1 %); у СНД – 941 674 чалавек (у тым ліку ў Расіі – 69,2 %, ва Украіне – 0,4 %); у іншых краінах – 134 732 чалавек (у тым ліку ў Ізраілі – 4,6 %, у ЗША – 4,4 %, Канадзе – 0,5 %) (CARIM East database and publications, 2013; Вашко, 2016: 373–374). Унутраныя міграцыйныя плыні з’яўляюцца нераўнамернымі, што выклікае недахоп працоўных рэсурсаў у сельскагаспадарчых раёнах, дзе існуюць значныя адхіленні ў дэмаграфічнай структуры насельніцтва (вялікая ўдзельная вага людзей сталага ўзросту), адток кваліфікаваных спецыялістаў (Вашко, 2014: 80–82; Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2017). Згодна з дадзенымі статыстычных органаў замежных краін (Расіі, краін ЕС і іншыя) аб колькасці беларускіх працоўных мігрантаў у гэтых краінах, кірункі міграцыйных плыняў з’яўляюцца неспрыяльнымі для Беларусі (Вашко, 2016: 373–374). Паводле інфармацыі Федэральнай міграцыйнай службы Расійскай Федэрацыі, агульная колькасць беларускіх грамадзян, якія знаходзіліся на тэрыторыі Расійскай Федэрацыі, на 1 студзеня 2016 года склала 645107 чалавек (Федэральная міграцыйная служба Расійскай Федэрацыі, 2016).

Розначытанні ў статыстычных дадзеных Беларусі і іншых краін, адсутнасць адзінай інфармацыйнай базы на рэгіянальным узроўні прыводзяць да няпоўнага ўліку фактычных дадзеных, якія адлюстроўваюць міграцыйныя тэндэнцыі ў краіне, што дае няправільныя перадумовы для аналізу і прыняцця стратэгічных рашэнняў у галіне міграцыйнай палітыкі.

Стварэнне Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі, развіццё двухбаковых сувязяў, фарміраванне адзінай эканамічнай прасторы ў рамках мытнага саюза Беларусі, Расіі і Казахстана прывяло да адкрыцця межаў і свабоднага перамяшчэння мігрантаў, што робіць актуальным вызначэнне прыярытэтаў у распрацоўцы і рэалізацыі сумеснай міграцыйнай палітыкі.

Вызначэнне далейшых прыярытэтаў узаемадзеяння Беларусі з ЕС з’яўляецца таксама стратэгічнай задачай, улічваючы шэраг агульных пытанняў, якія неабходна вырашаць ва ўзаемадзеянні. Дамовы аб рэадмісіі з’яўляюцца актуальнымі для краін ЕС, у той жа час для Беларусі прыняцце дадатковых абавязацельстваў павінна быць стратэгічна абгрунтавана.

Неабходна ўлічваць, што развіццё працоўнай, вучэбнай міграцыі прыводзіць да дыфузіі замежнікаў у структуру беларускага грамадства, частка мігрантаў пераходзіць у катэгорыю пастаянна пражываючых у краіне, што патрабуе ўдзелу дзяржавы ў працэсе іх адаптацыі, пашырэння ўзаемадзеяння з дыяспаральнымі супольнасцямі.

Прыём бежанцаў, даванне прытулку, выкананне міжнародных абавязацельстваў у дачыненні да мігрантаў непазбежна ставіць задачу іх сацыякультурнай інтэграцыі ў Беларусі.

Набывае актуальнасць пытанне прававой абароны беларускіх грамадзян, якія з'яўляюцца працоўнымі мігрантамі і знаходзяцца за межамі краіны, рэгулявання сацыяльна-эканамічных, прававых адносін, сацыяльнай падтрымкі іх сем'яў.

Адлюстраванне ў сродках масавай інфармацыі негатыўных тэндэнцый у развіцці міграцыйных працэсаў у ЕС, Расіі прыводзіць да фарміравання адмоўнага ўспрымання мігрантаў, да дыскусій аб ролі і значэнні мігрантаў, альтэрнатыўных варыянтах міграцыйнай палітыкі.

Супрацоўніцтва ў фарміраванні і рэалізацыі міграцыйнай палітыкі Беларусі з міжнароднымі арганізацыямі – Міжнароднай арганізацыяй па міграцыі, Міжнароднай арганізацыяй працы, Упраўленнем вярхоўнага камісара па справах бежанцаў ААН, – удзел у міжнародных праграмах і праектах, ратыфікацыя міжнародных канвенцый дазваляюць рэалізаваць ключавыя прынцыпы і механізмы абароны правоў мігрантаў, таму актуальным з'яўляецца развіццё супрацоўніцтва.

Вызначэнне стратэгічных прыярытэтаў пры распрацоўцы міграцыйнай палітыкі Беларусі дазволіць пазбегнуць існуючай цяпер некаторай фрагментарнасці, засяроджанасці на вырашэнні бягучых пытанняў, што можна канстатаваць, нягледзячы на праграмны падыход да распрацоўкі і рэалізацыі дзяржаўных праграм, комплексна вырашаць пастаўленыя задачы ў фармаванні працоўных рэсурсаў краіны з улікам наяўных дасягненняў і выяўленых недахопаў.

Бібліяграфія

1. Вашко, Ирина (2014). *Миграционная политика: зарубежный опыт и альтернативы для Беларуси*. Saarbruken: Lambert Academic Publishing.
2. Вашко, И.М. (2016). «Проблемные аспекты внешней трудовой миграции в Беларуси», *Беларусь в современном мире: материалы XIV Международной конференции, посвященной 94-летию образования Белорусского государственного университета*, Минск: Изд. центр БГУ.
3. *Итоговый доклад о миграционной ситуации, результатах и основных направлениях деятельности Федеральной миграционной службы за 2015 год (проект)*, URL (доступ 20.03.2016): https://xn--b1ab2a0a.xn--b1aew.xn--p1ai/upload/site1/document_file/Itogovyy_doklad_na_19.02.16.pdf.
4. *Нацыянальная стратэгія ўстойлівага сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на перыяд да 2030 г.* Мінск, URL (до-

ступ 25.09.2016): <http://www.economy.gov.by/by/macroeconomy/nacionalnaya-strategiya>.

5. *Общие итоги миграции населения*, URL (доступ 15.02.2017): http://www.belstat.gov.by/ofitsialnaya-statistika/solialnaya-sfera/demografiya_2/g/obschie-itogi-migratsii-naseleniya-respubliki-belarus/

6. *Праграма сацыяльна-эканамічнага развіцця Рэспублікі Беларусь на 2016–2020 гг.*, URL (доступ 30.09.2016): http://www.economy.gov.by/ru/macroeconomy/programma_soc_econom_razvitia.

7. *Справка о миграционной обстановке в Республике Беларусь за 2016 год*, URL (доступ 15.02.2017): <http://mvd.gov.by/main.aspx?guid=9871>.

8. Kemnitz A., Vashko I. (2016). "Conceptual aspects of the model of German labour market migrant integration policy", *Устойчивое развитие социально-экономических систем: наука и практика: материалы III международной научно-практической конференции*. М.: изд. ЧОУВО «МУ им. С.Ю. Витте».